

Valtiovarainministeriö
valtiovarainministerio@vm.fi

Rautjärven kunnan lausunto hallituksen esityksestä laiksi kuntien velvoitteiden ja ohjauksen vähentämisestä ja monialaisten toimintamallien tukemista koskevista kokeiluista

Rautjärven kunta osallistuu yhdessä muiden Etelä-Karjalan kuntien kanssa hyvinvoinnin integroidun toimintamallin kokeiluun ja nuorisotakuun toteuttamiseen liittyvään kokeiluun ja lausuntomme kohdistuu näitä kokeiluja koskeviin lakiehdotuksen kohtiin.

Kokeilujen tavoitteeksi on asetettu luoda uudenlaisia mahdollisuuksia kunnille toteuttaa palveluja taloudellisesta erityisen vaikeissa olosuhteissa. Keskeisimmiksi muutosmekanismeiksi lakiehdotus asettaa eri palveluntuottajien ja viranomaistahojen yhteiset moniammatilliset ja asiakaslähtöiset toimintamallit. Ehdotetun lain tarkoituksena on poistaa poikkihallinnollisten toimintamallien toteuttamisen lakisääteisiä ja ohjaukskäytännöistä johtuvia esteitä ja tukea niiden toteuttamista.

Hyvinvoinnin integroidun toimintamallin kokeilussa ja nuorisotakuun kokeilussa lakiesityksen esittämä keskeinen väline on yhteinen palvelusuunnitelma, joka laadittaisiin asiakkaan palvelutarpeen edellyttäessä monialaista yhteistyötä eri viranomaistahojen ja palveluntuottajien kesken, yhdistämällä osia eri lakien määräämien asiakaskohtaisten suunnitelmien tiedoista. Ehdotetun lain perusteluihin on koottu kattavasti eri lakien velvoitteet asiakaskohtaisten suunnitelmien laatimiseen ja ylläpitämiseen ja tuotu selvästi esille yhteisen palvelusuunnitelman tarve. Yhteiseen palvelusuunnitelmaan kirjattaisiin yhteistyöhön osallistuvien osapuolten suunnitelmista tietoja, joita muut asiakkaan prosessiin liittyvät tahot tarvitsevat asiakkaan palvelujen suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi. Yhteiseen palvelusuunnitelmaan saisi kirjata vain palvelujen toteuttamisen kannalta tarvittavat tiedot. Yhteistä palvelusuunnitelmaa ja muita viranomaisyhteistyössä syntyviä asiakirjoja varten tulisi perustaa erikseen henkilörekisteri, joka olisi monialaisen yhteistyön osapuolten yhteinen.

Lakiehdotuksen perusteluissa on tuotu esiin myös henkilötietojen ja salassa pidettävien tietojen käsittelyyn liittyvät säännökset, joista lakiehdotuksessa säädettäisiin poikettavan verrattain pienen asiakasryhmän osalta. Pääsääntönä on, että tietojen kirjaaminen yhteiseen palvelusuunnitelmaan tehtäisiin asiakkaan suostumuksella. Poikkeustilanteissa, kun asiakkaalla ei olisi sairauden, vamman tai muun niihin verrattavan syyn vuoksi edellytyksiä arvioida annettavan suostumukseen merkitystä eikä hänellä olisi laillista edustajaa päättämään suostumuksen antamisesta, voisi viranomaisen luovuttaa tietoja yhteisen palvelusuunnitelman laatimiseksi ja toteuttamiseksi.

Asiakkaan suostumus tietojen luovuttamiseen tulee pitää ensisijaisena asiakaslähtöisen toiminnan lähtökohtana, kuten lakiehdotukseen onkin kirjattu. Viranomaisten oikeus tietojen luovuttamiseen asiakkaan suostumuksen puuttessa tai hänen kiellostaan huolimatta on lakiehdotuksessa huomioitu riittävällä tavalla. Sen sijaan lakiehdotukseen kirjoitettu rajausta tietojen luovuttamisesta yhteiseen palvelusuunnitelmaan vain palvelusuunnitelmien yhdistämisen tarkoituksen toteuttamiseksi voi jäykistää yhteistyötä. Asiakkaan palvelutarpeista saatu käsitys kuitenkin tarkentuu ja monipuolistuu juuri monialaisessa yhteistyössä, jolloin etukäteen tiukasti rajattu tarkoitus voi estää tarpeellista tietojen välittymistä osapuolten välillä. Asiakasprosesseihin liittyvässä tietojen käsittelyssä lainsäädännön tulisi mahdollistaa henkilörekisterin käyttötarkoituksen laaja-alaisempi määrittely. Esimerkiksi nykyistä laaja-alaisemman sosiaalihuollon asiakasrekisterin käyttötarkoitukseksi voitaisiin määrittellä sosiaalihuoltolakiin perustuva ”asiakkaan toimintakyvyn aleneman edellyttämä huolenpidon ja hoivan turvaaminen”.

Ehdotetussa muodossaan yhteinen palvelusuunnitelma antaa asiakkaan prosessiin liittyville osapuolille uuden välineen tietojen jakamiseen ja tukee näin esitetyn tavoitteen mukaisesti uusien monialaisten toimintamallien kehittämistä. Kunnan velvoitteita ja tehtäviä lakiehdotus ei näiden kokeilujen osalta vähennä, koska yhteinen palvelusuunnitelma ei poista yhteistyön eri osapuolilta velvoitetta pitää yllä muissa laeissa määrättyjä asiakaskohtaisia suunnitelmia. Päinvastoin, uuden suunnitelman laatiminen ja ylläpitäminen uudessa henkilörekisterissä tuo väistämättä lisää työtä – lakisääteisten suunnitelmien oman organisaation asiakastietojärjestelmiin kirjaamisen lisäksi on palvelusta vastaavien työntekijöiden huolehdittava tarpeellisten tietojen kirjaamisesta myös yhteiseen henkilörekisteriin ja huolehdittava kaikkiin erillisiin rekistereihin kirjaamiseen liittyvistä asiakkaiden kirjallisista suostumuksista tietojen käsitteilyyn.

Lakiehdotuksen mukana on kasvanut huolemme siitä, että lainsäädännölliset ratkaisut eivät vähennä kunnan tehtäviä, vaan lisäävät olennaisesti varsinkin sosiaali- ja terveydenhuollon mutta myös oppilaitosten, varhaiskasvatuksen ja työllisyyden hoidon tehtäviä ja niin muodoin myös kustannuksia. Kuntien talouden kannalta on keskeistä, että lainsäädännöllä ei lisätä kunnille uusia velvoitteita, vaan niitä oikeasti vähennetään. Yhteinen palvelusuunnitelma on varmasti väline, joka lakiehdotuksen mukaisenakin tehostaa asiakastyötä ja auttaa kustannusten hallinnassa pitkällä tähtäimellä, jos yhteisten palvelusuunnitelmien laatimiseen ja kirjaamiseen saadaan luotua toimivat käytännöt ja purettua nyt lakiehdotukseen sisältyviä velvoitteita päällekkäisten erityislainsäädännön mukaisten suunnitelmien ylläpitämisestä. Lyhyellä tähtäimellä työmäärä lisääntyy ja aiheuttaa lisäkustannuksia. Kuntatalouden hallittavuuden kannalta olisikin ensiarvoisen tärkeää, että jo kokeilulain aikana saataisiin selkeät näytöt kustannussäästöistä uusien toimintamallien avulla.

Kunnat ovat itsehallinnollisilla ratkaisuillaan rakentaneet merkittävästi integraatiota moniammatillisen asiakastyön rajapinnoissa. Näyttää siltä, lainsäädännölliset ratkaisut saattavat jopa katkaista tämän hyvän kehityksen asettamalla integraatiolle uusia rajoituksia, mm. tietojen kirjaamiseen ja luovuttamiseen liittyen (esim. Kanta-arkisto). Sekä sujuva viranomaisten ja palveluntuottajien asiakaslähtöinen yhteistyö palvelujen suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin eri vaiheineen että kustannustehokkuus edellyttäisivät, että kokeilu-

16.7.2014

laissa säädettäisiin yhdestä yhteisestä asiakaskohtaisesta palvelusuunnitelmasta, joka kaikkine tietoineen olisi kaikkien monialaisen yhteistyön osapuolten käytössä. Asiakkaan suostumuksesta tietojen käyttöön ja poikkeukset siitä tulisi säätää kuten lakiehdotuksessa on kirjoitettu.

Kokeilulaissa tulisi määrätä, että kokeilujen aikana kunnilla olisi mahdollisuus poiketa velvoitteista erillisten suunnitelmien ylläpitämiseen, mikäli yhteinen asiakaskohtainen palvelusuunnitelma kattaa kaikki asiakkaan palvelujen kannalta tarpeelliset tiedot ja palvelujen kokonaisuuden. Näin kokeilun tuloksena voisi uusien tehokkaampien toimintamallien lisäksi syntyä näkemyksiä lainlaattijoille sosiaali- ja terveydenhuollon ja työllisyyden hoidon lakien sekä henkilötietolainsäädännön käyttötarkoitussidonnaisuuden tulkintaan. Lakiin tulisi myös sisällyttää säädökset siitä, että asiakas voi antaa luvan tietojen luovuttamiseen yhteiseen palvelusuunnitelmaan yhdellä kirjallisella luvalla, joka koskee kaikkia viranomaisyhteistyön osapuolia.

Lakiehdotuksessa esitetään, että yhteisten palvelusuunnitelmien hallinnoinnista kokeilussa vastaisi kunnan virasto tai toimintayksikkö. Etelä-Karjalan osalta sekä hyvinvoinnin integroidun toimintamallin kokeilussa että nuorisotakuun kokeilussa keskeisenä toimijana ovat Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiirin perhe- ja sosiaalipalvelujen vastuualueen toimintayksiköt. Etelä-Karjalan kokeilualueella olisi tarkoituksenmukaista, että kunnat voisivat päättää, että suunnitelmien yhdistämiskokeilusta voi vastata kuntien puolesta yksi Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiirin kuntayhtymän toimintayksikkö.

Keskeiset kohdat, joihin lakiehdotuksen jatkovalmistelussa tulee ottaa kantaa, ovat:

- kokeilujen aikana on pystyttävä vähentämään kuntien tehtäviä eikä lisäämään niitä - jos kokeilu lisää kunnan tehtäviä, ei kokeilu toteuta hallituksen rakennepoliittista periaatepäätöstä;
- yhden yhteisen palvelusuunnitelman tulisi osaltaan korvata erillisten rekistereiden kirjaamisvelvoitetta;
- asiakkaan tulisi voida yhdellä kirjallisella, kaikkia eri viranomaistahoja koskevalla luvallaan antaa lupa tietojen luovuttamiseksi yhteiseen rekisteriin;
- kuntayhtymälle tulisi antaa mahdollisuus vastata yhteisten palvelusuunnitelmien hallinnoinnista.

RAUTJÄRVEN KUNTA

Harri Anttila
kunnanjohtaja

Annaleena Rita
kehitysjohtaja